

Αθήνα, 13 Νοεμβρίου 2007
Αρ. πρωτ.: 18233.06.2.1
Χειριστής: Μιχάλης Τσαπόγας

Υπουργείο Εσωτερικών
Διεύθυνση Αστικής & Δημοτικής Κατάστασης
Τμήμα Ιθαγένειας Β'
Σταδίου 31, 105 59 ΑΘΗΝΑ

Υπουργείο Εξωτερικών
Διεύθυνση Ε2
(Θρησκευτικών & Εκκλησιαστικών Υποθέσεων)
Ακαδημίας 3, 106 71 ΑΘΗΝΑ

Αξιότιμοι κύριοι,

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του σύμφωνα με τον ν. 3094/2003, εξετάζει την από 6.12.2006 αναφορά (αρ. πρωτ. 18233) του κ. ***. Από την αναφορά προκύπτει ότι ο κ. ***, συριακής ιθαγενείας, εκάρη μοναχός στο Άγιον Όρος όπου και παρέμεινε από το 1997 μέχρι το 2002, εν συνεχεία απεχώρησε από το Άγιον Όρος και ήδη μονάζει σε ησυχαστήριο της Θεσσαλονίκης. Μετά από τη γνωστοποίηση της αποχώρησής του από το Άγιον Όρος (έγγραφο υπ' αρ. πρωτ. **/24.5.2005 Μονής ***, **/23.6.2005 Διοίκησης Αγίου Όρους), το Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας (πράξη υπ' αρ. πρωτ. **/8.7.2005, μηδέποτε κοινοποιηθείσα στον ενδιαφερόμενο) διαπίστωσε απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας, η Διεύθυνση Αλλοδαπών Θεσσαλονίκης εξέδωσε πράξη απέλασης και εν συνεχεία απέρριψε (πράξη υπ' αρ. πρωτ. **/30.10.2006) σχετική προσφυγή του.

Σύμφωνα με το Σύνταγμα, *«όλοι όσοι μονάζουν στο Άγιο Όρος αποκτούν την ελληνική ιθαγένεια μόλις προσληφθούν ως δόκιμοι ή μοναχοί, χωρίς άλλη διατύπωση»* (άρθρο 105 παρ. 1, διάταξη πανομοιότυπη ήδη από το Σύνταγμα του 1927), ενώ *«επιτρέπεται να αφαιρεθεί η ελληνική ιθαγένεια μόνο σε περίπτωση που κάποιος απέκτησε εκούσια άλλη ιθαγένεια ή που ανέλαβε σε ξένη χώρα υπηρεσία αντίθετη προς τα εθνικά συμφέροντα, με τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία που προβλέπει ειδικότερα ο νόμος»* (άρθρο 4 παρ. 3). Οι εν λόγω προϋποθέσεις αφαίρεσης ιθαγένειας και η σχετική διαδικασία ρυθμίζονται αποκλειστικά στα άρθρα 16-21 του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας (ν. 3284/2004), που σε κάθε περίπτωση απαιτούν απόφαση Υπουργού Εσωτερικών μετά από γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγενείας.

Το ζήτημα, εν προκειμένω, ανάγεται στο κατά πόσον ο κατ' άρθρο 105 παρ. 1 του Συντάγματος ειδικός τρόπος κτήσης ιθαγένειας αντιστοιχεί σε, ερμηνευτικά συναγόμενο, αντίστοιχο λόγο απωλείας, συνιστάμενο σε απλή αναστροφή του τρόπου κτήσης, ώστε όποιος εγκαταλείπει το Άγιον Όρος, μετεγκαθιστάμενος είτε αποσηματιζόμενος, να χάνει την ελληνική ιθαγένεια ομοίως *«χωρίς άλλη διατύπωση»*. Ο συλλογισμός αυτός, στηριζόμενος εκ πρώτης όψεως στην ίδια τη γραμματική διατύπωση του Συντάγματος (*«όσοι μονάζουν»*: άρα όχι όσοι δεν μονάζουν πλέον), θα ήταν πράγματι θεμιτός, μόνον αν το ίδιο το Σύνταγμα δεν περιείχε ρητή διάταξη με συγκεκριμένους λόγους αφαίρεσης ιθαγένειας. Αφ' ης στιγμής όμως υπάρχει τέτοια ρητή διάταξη (άρθρο 4 παρ. 3: *«μόνο σε περίπτωση ...»*), που ούτε η ίδια αλλ' ούτε και ο εκτελεστικός της νόμος (άρθρα 16-21 Κ.Ε.Ι.) περιορίζουν την εφαρμογή της σε ιθαγένειες

κτηθείσες κατ' ορισμένους μόνο τρόπους, η ερμηνευτική θεμελίωση ιδιώνυμου λόγου απώλειας κατ' απλή αναστροφή ενός ειδικού λόγου κτήσης δεν φαίνεται δυνατή, καθ' όσον παραβιάζει τη συνταγματική ρύθμιση περί αποκλειστικών λόγων (και αποκλειστικής διαδικασίας) αφαίρεσης ιθαγένειας. Ενδεχόμενο επιχείρημα, ότι πέραν των αποκλειστικώς απαριθμυμένων λόγων «αφαίρεσης» νοείται ξεχωριστή δυνατότητα «απώλειας», θα αποτελούσε καταστρατήγηση της ρητής απαγορευτικής βούλησης του συντακτικού νομοθέτη (άρθρο 4 παρ. 3), καθ' όσον στην έννοια της «αφαίρεσης» εξ ορισμού υπάγεται κάθε μη οικειοθελής απώλεια.

Εναλλακτικώς, η άποψη περί αυτοδίκαιης και απλώς διαπιστώσιμης απώλειας θα μπορούσε, εκ πρώτης όψεως, να στηριχθεί στη γραμματική διατύπωση του άρθρου 6 του Καταστατικού Χάρτη του Αγίου Όρους, προσαρτημένου στο νομοθετικό διάταγμα 10/1.6.1926 (**«άπαντες οι το Άγιον Όρος κατοικούντες μοναχοί, οιασδήποτε Εθνικότητας και αν ώσι, λογίζονται ως κεκτημένοι την Ελληνικήν υπηκοότητα»**), από την οποία δεν προκύπτει πλήρης κτήση ιθαγένειας, αλλ' απλό πλάσμα αυτής («λογίζονται»), με περιορισμένες συνέπειες και χωρίς δικαίωμα διατήρησης. Ωστόσο, η ρύθμιση εκείνη ανατρέχει σε χρόνο (1926) προ της συνταγματικής κατοχύρωσης του συγκεκριμένου λόγου κτήσης ιθαγένειας (1927), οπότε δεν νοείται πλέον «οιονεί ιθαγένεια», η δε παλαιά εκείνη επιλογή του κοινού νομοθέτη προφανώς υποχωρεί προ της ρητής επιλογής του συντακτικού νομοθέτη για άνευ περιορισμών και επιφυλάξεων κτήση («αποκτούν») ιθαγένειας με όλα τα συμπαρομαρτούντα δικαιώματα (απόδοση σε τυχόν απογόνους, δωσιδικία, προϋποθέσεις αφαίρεσης κ.ο.κ.) και τις αντίστοιχες υποχρεώσεις (στις οποίες ήδη, κατ' άρθρο 13 παρ. 1ζ' ν. 3421/2005, συμπεριλαμβάνεται και η στρατολογική υποχρέωση για τους εκτός Αγίου Όρους εγκατεστημένους μοναχούς).

Μας είναι, βέβαια, γνωστή η υπ' αρ. 3/1986 ατομική γνωμοδότηση του νομικού συμβούλου του Υπουργείου Εξωτερικών, σύμφωνα με την οποία **«η αυτοδικαίως αποκτηθείσα ελληνική ιθαγένεια από αλλοδαπό, ο οποίος προσελήφθη σε μονή του Αγίου Όρους, αποβάλλεται αυτοδικαίως ενθός ως αυτός αποβάλλει την ιδιότητα του μοναχού»**. Ωστόσο, η άποψη αυτή είχε διατυπωθεί υπό νομικό καθεστώς εν μέρει διαφορετικό του ήδη ισχύοντος, καθ' όσον τότε ίσχυε ακόμη το άρθρο 19 του παλαιού Κ.Ε.Ι. (ν.δ. 3370/1955), οπότε, κατά ρητή ανοχή του συντακτικού νομοθέτη (άρθρο 111 παρ. 6), παρίστατο νοητή η αφαίρεση ιθαγένειας αλλογενοῦς εγκαταλιπόντος το ελληνικό έδαφος. Μετά την κατάργηση της διάταξης αυτής (άρθρο 9 παρ. 14 ν. 2623/98), μόνοι επιτρεπτοί τρόποι απώλειας ιθαγένειας αλλογενοῦς είναι οι προβλεπόμενοι από τον ισχύοντα Κ.Ε.Ι.. Άλλωστε, ακόμη και αν ήταν δυνατό να θεωρηθεί ότι η εγκατάλειψη του Αγίου Όρους συνιστά αυτοτελή ουσιαστικό λόγο απώλειας ιθαγένειας κατ' αναστροφή του ισχύοντος λόγου κτήσης, και πάλι θα ήταν αδύνατη η πραγματοποίηση αυτής της απώλειας **«χωρίς άλλη διατύπωση»** ήτοι χωρίς προηγούμενη διαδικασία ακρόασης του ενδιαφερομένου (λ.χ. ως προς το κατά πόσον πράγματι εγκατέλειψε το Άγιον Όρος κ.ο.κ.), καθ' όσον η ερμηνευτική συναγωγή της δυνατότητας **«αυτοδίκαιης»** αποστέρησης δικαιώματος προσκρούει στο άρθρο 20 παρ. 2 του Συντάγματος (**«το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης του ενδιαφερομένου ισχύει και για κάθε διοικητική ενέργεια ή μέτρο που λαμβάνεται σε βάρους των δικαιωμάτων ή συμφερόντων του»**).

Παρίστανται, τέλος, κατανοητές οι ενστάσεις νομοθετικής (ή μάλλον συνταγματικής) πολιτικής, των οποίων βρίθει, ως εκ περισσού, η ανωτέρω γνωμοδότηση του νομικού συμβούλου του Υπουργείου Εξωτερικών (**«η ελληνική ιθαγένεια αποτελεί ιδιότητα παρεπομένη της ιδιότητος του μοναχού ... αντίθετη εκδοχή θα ανεβίβαζε την, λόγω της ιδιότητος του μοναχού, απονομή της ελληνικής ιθαγενείας, ως προνόμιο - privilegium»**). Πράγματι, η προνομιακή κτήση ιθαγένειας λόγω εγκατάστασης στο Άγιον Όρος (πολλώ δε μάλλον η δυνατότητα διατήρησής της μετά την αποχώρηση απ' αυτό), διασπά κατά τρόπο εξόφθαλμο τη συστηματική ενότητα των ουσιαστικών και διαδικαστικών προϋποθέσεων πολιτογράφησης κατά τον Κ.Ε.Ι., καθ' όσον, παράλληλα προς τις

συνήθειες και εξαντλητικές προϋποθέσεις και διαδικασίες πολιτογράφησης, συντηρεί μιά παράπλευρη πύλη εισόδου, η οποία επαφίεται στις ανέλεγκτες επιλογές μιάς μοναστικής κοινότητας κατά παράκαμψη των συντεταγμένων πολιτειακών οργάνων. Ωστόσο, τόσον η αυτοδίκαιη κτήση (άρθρο 105 παρ. 1) όσο και η απαγόρευση αυτοδίκαιης απώλειας (άρθρο 4 παρ. 3), αποτελούν ρητές αποφάσεις του συντακτικού νομοθέτη, των οποίων η συστηματική ενότητα θα πρέπει να θεωρείται δεδομένη. Αντίστοιχη, άλλωστε, παρακαμπτήριος για την κτήση ιθαγένειας ήταν μέχρι προ ολίγων δεκαετιών η αυτοδίκαιη κτήση λόγω γάμου (ήτοι δυνάμει της ανέλεγκτης βούλησης δύο μόνον ανθρώπων), η οποία όχι μόνο δεν συνοδευόταν από «αυτοδίκαιη αναστροφή» λόγω διαζυγίου, αλλά ρητώς υπήγαγε το ενδεχόμενο απώλειας ιθαγένειας στη βούληση της διαζευχθείσης (άρθρο 17 παλαιού Κ.Ε.Ι.: «αλλοδαπή, αποκτήσασα την Ελληνικήν ιθαγένειαν διά γάμου μεθ' Έλληνας, δύναται, λυθέντος του γάμου, να αποβάλη ...»).

Εν όψει των ανωτέρω, παρακαλώ για τις απόψεις σας ως προς την ιθαγένεια του κ. *** και τη διαδικασία βάσει της οποίας φέρεται να διαπιστώθηκε η «αυτοδίκαιη» απώλειά της. Σε κάθε περίπτωση, παρακαλώ για ενημέρωση σχετικά με τις απόψεις, προθέσεις και ενέργειές σας επί του θέματος αυτού. Ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη συνεργασία.

Με τιμή,

Ανδρέας Τάκης
Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη